

La col·lecció Verdaguier de la família Fondevila

*Anna Gudayol
Biblioteca de Catalunya*

**Societat Verdaguier, Reunió plenària
Folgueroles, 14 de maig de 2022**

La compra Fondevila

- 1908 – Compra de la Biblioteca de Verdaguer – IEC – inici col·lecció verdagueriana
- 1915 – Compra a Salvador Babra de manuscrits utilitzats per l’Avenç per a l’edició pòstuma de les obres completes
- 1915 – Donatiu del Comte de Lavern dels manuscrits que romanien en mans d’Empar Duran
  - Des d’aleshores la Biblioteca de Catalunya no ha deixat d’enriquir el seu fons verdaguerià amb compres i alguna donació.
- 1956 – Compra Fondevila Refart – relacionada estretament amb l’adquisició actual
  - Josep Maria Fondevila Refart, pare dels actuals cedents, va vendre a la Biblioteca un important lot de manuscrits verdaguerians.
  - Informe de Pere Bohigas – indica que Josep Fondevila, pare del venedor, va comprar els manuscrits a Empar Duran, a casa de la qual havia viscut Verdaguer els darrers anys.
  - Intermediari en la compravenda: Josep Maria de Casacuberta

La compra Fondevila

- Bohigas recomana aferrissadament la compra - considerava que d'aquesta manera s'aconseguia tenir els darrers papers que venien de casa de Verdaguer

“La colección de papeles verdaguerianos que D. José Mª Fondevila Refart ofrece a la Excm. Diputación Provincial de Barcelona fue adquirida por el padre de su actual propietario, D. José Fondevila, amigo personal y gran admirador del poeta, a Dª Amparo Duran, en cuya casa vivió Verdaguer los últimos años de su vida.

Los restantes papeles que Verdaguer conservaba en este domicilio -entre los que se cuentan la mayoría de borradores literarios que se han conservado- fueron adquiridos en bloque por el Conde de Lavern y donados a nuestra biblioteca, y un remanente de cartas particulares que no entraron en estas ventas fueron vendidas a la Biblioteca por Dª Amparo Duran en 1930”

(Biblioteca de Catalunya, Arxiu administratiu, capsa 87/10).

La compra Fondevila

Malauradament, Pere Bohigas s'equivocava:

- Inicis 2000 – amb motiu d'un donatiu de documentació cervantina que va fer a la biblioteca, Josep Maria Fondevila confessa conservar encara un conjunt de documentació verdagueriana, que es va quedar per consell Casacuberta
- Mort del col·leccionista 2012 – la BC intenta adquirir la documentació, sense èxit

- Tria de documents feta per Fondevila i Casacuberta
  - Alguna documentació una mica compromesa, relacionada amb fets i personatges lligats al període més difícil de Verdguer, el del seu allunyament dels Güell, de les visions i exorcismes
  - Però no només: hi ha també des de textos molts primerencs (el més antic correspon molt probablement a la dècada de 1870) fins a altres del final de la vida de l'escriptor

Tipologia

Diversitat tipològica notable: en una primera classificació del material autògraf de Verdaguer, que caldria afinar amb el temps, es podrien distingir els següents grups:

- *Documentació personal* (Inv. 1.6, 1.16, 1.23, 1.26, 1.33): Cal destacar, molt particularment, l'esborrany hològraf del testament, amb deixes a la seva germana i a la seva cunyada, que va ser modificat posteriorment, i la completíssima llibreta d'adreces
- *Dietaris i anotacions dietarístiques i de viatges* (inv. 1.1, 1.4, 1.8, 1.31, 1.48, 1.29, 1.50): A més d'un parell de llibretes-dietari de particular interès, una més personal i una altra de viatges (que inclou dibuixos de carenes com els que acostumava a fer Verdaguer), hi ha diversos fulls solts amb notes dietarístiques, en alguns casos relacionades amb les "Visions" de dones del Cercle d'Oració

Tipologia

- *Cartes i esborranys de cartes*: n'hi ha a Mn Alcover, al comte de Cedillo, a Justí Pepratx, a Torras i Bages... destaquen molt particularment una carta-testament al prevere integrista Fèlix Sardà, i una versió desconeguda de la famosa carta amb motiu de la mort de la seva mare, a Marià Aguiló.
- *Obra literària*
  - Llibretes amb esborranys de poesies i textos en prosa: Interessantíssimes, recullen versions i esborranys fins ara no coneguts de poemes d'un amplíssim abast cronològic, publicats en diferents llibres.
  - Poemes solts: esborranys de poemes, en molt casos amb variacions notables respecte al publicats, de poemaris de diferents èpoques
  - Textos en prosa solters: relacionats majoritàriament amb les obres de descripció de viatges, amb lloances de la mare de Déu de Montserrat. Destaca igualment un text relacionat amb l'obra *En Defensa pròpia*.
  - Material de treball : llistats, anotacions, traduccions, relacionats sobretot amb el poemari *Jesús infant...*
- Notes i dedicatòries autògrafes de Verdaguer

Tipologia

Pel que fa als documents d'altri podríem destacar:

- *Cartes a Jacint Verdaguer*: destaquen particularment les de Torras i Bages i la de Menéndez Pelayo (del qual hi ha també, més endavant la còpia d'un poema de les Cantigas marianes d'Alfons el savi que enviava sens dubte amb una altra carta, no conservada aquí)
- *Poemes i textos adreçats a Jacint Verdaguer*: a més de la Cantiga abans esmentada, destaca un poema d'Apeles Mestres amb motiu de la publicació de *Flors del Calvari*, i un pergamí d'homenatge adreçat per un grup d'admiradors en una data tan difícil per al poeta com 1896, en ple conflicte amb el marquès de Comillas.
- Manuscrit sobre Verdaguer: datat de 1895, contemporani del període d'enfrontament amb la Cúria.
- Manuscrits conservats per Verdaguer
- Llibres amb dedicatòries autògrafes a Verdaguer

Exemples

***(en ocasions comparats amb documents similars de
la Biblioteca de Catalunya)***

Esborranyys / còpies de cartes

A Anton M. Alcover, 1898

Peru Joseph y Maria
sian nostra companyia.
Molt punt.
Morien Anton M. Alcover.
Mon bon amic y Sr.
Grans merces per lo bo-
nista llibret que ha de-
dicat a la bona memo-
ria d'en Joan Sori.

A un personatge no identificat

Peru Joseph y Maria
sian nostra companyia.
Estimat amic:
V. i estranya de que cap dels
amics que teniam a Ma-
lora, Monteviat & alce la
veu d'afegir-me al llibre en-
tura en la cara mercedia
d'España i haurian afe-
cada prou, mes ara no
defensar un pobre i aggrit
degracia d'ella, qui vol
no ferat. Peru crist era
y i fill d'axec la veu no
defensarlo en lo labari?
i lo honravan los coxos y
maners y la tuelts carats? i de
hon eren los morts, resurreix?

Esborrany / còpies de cartes

A Justí Pépratx

A Torras i Bages

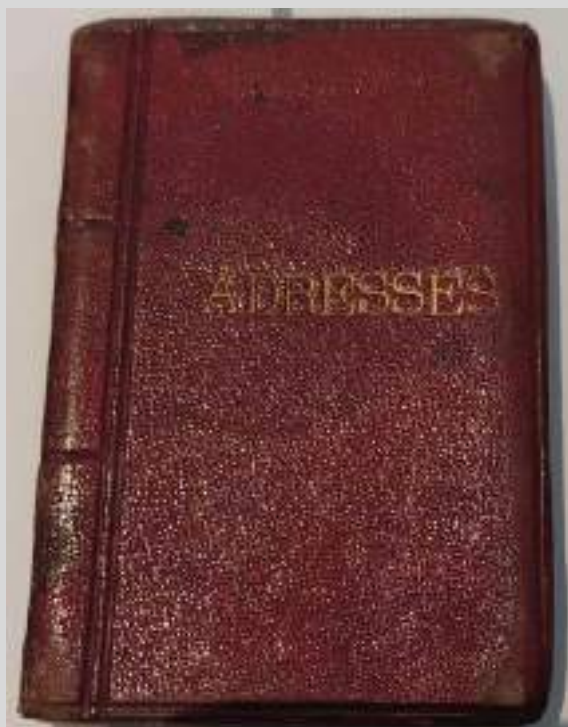
Vista de la carta manuscrita.
Caríssim amic, Sr. Justí Pépratx,
ets en un gran moment de tristesa
l'entrada de la guerra, però per mi en
una guerra de que no trigaria
a venir la pau, ja que el nostre de
que no sol per Catalunya, que no ens
Volsi de un gran moment de tristesa
met y esperant de la pau, que
una cosa que no es pot dir, que no
encara que no es pot dir, que no
que veig alguns punts de veu
ulterior, tant per fer la pau
en una guerra que tant volen en
pau.
Quan jo aní a veure al Carbenal de
Saguer, no sabia que havia sigut de
de la guerra de Catalunya, que no
com per manifestar-me que no podí a
continuar en un moment de que era

1859.
Sr. Sr.
Sr. Joseph Torras i Bages.
Molt estimat Sr. y amic,
durant la festa dels Fests
Florals, empench a veure
una carta que s'obria de
copiar a son original, son per
datorç de 1859. Ho mate de la
Fests la Consistori Gay de Bo
lona va, no se si a la Sen.
a benedir les festes que a la
tarde han de ser premiats.

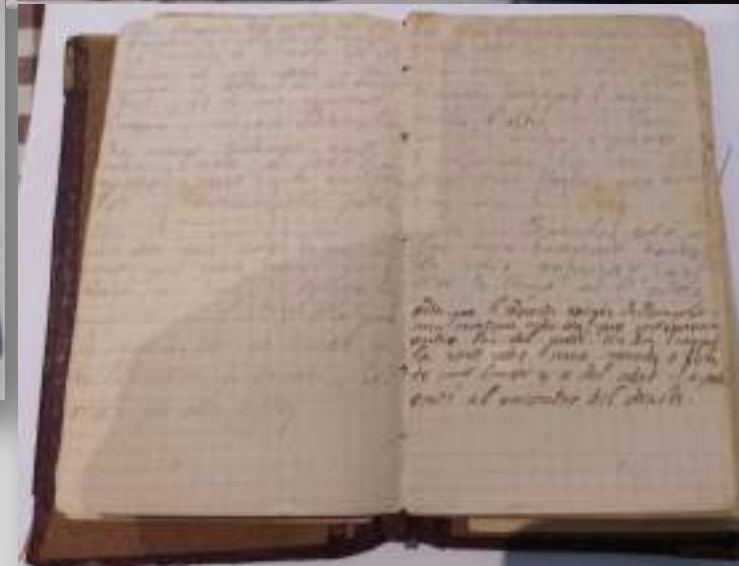
Documentació personal

Llibreta d'adreces

Documentació personal

Carnet de viatge,
amb narracions i
poemes

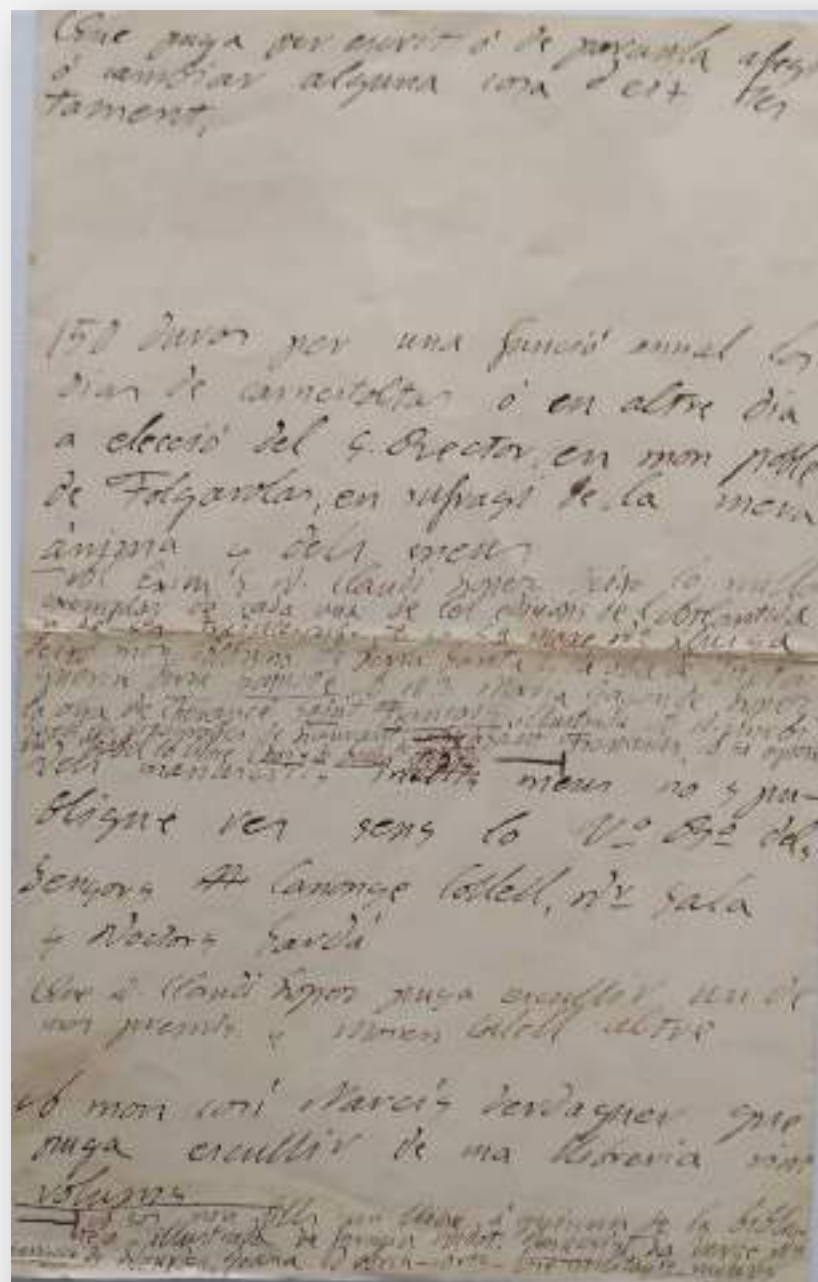

Documentació personal

Testament
hològraf,
esborrany

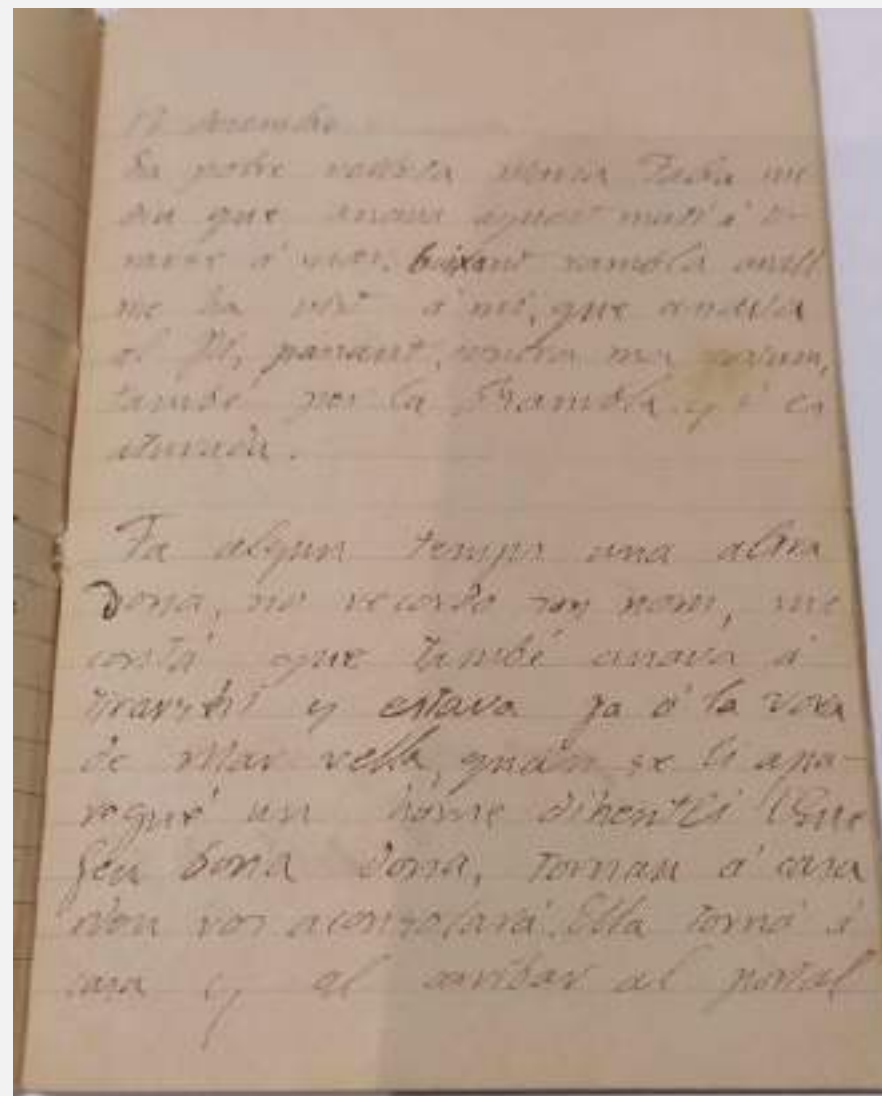
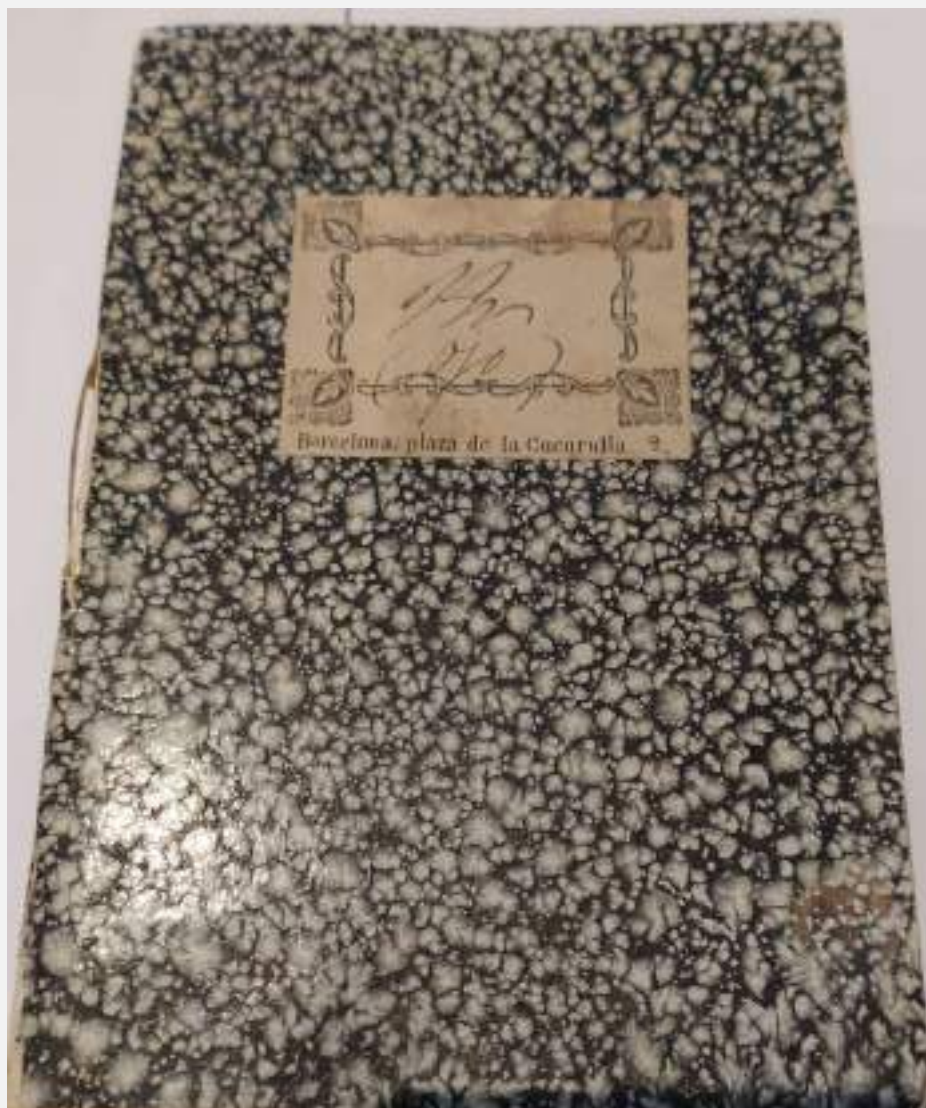
Salconduit
1874

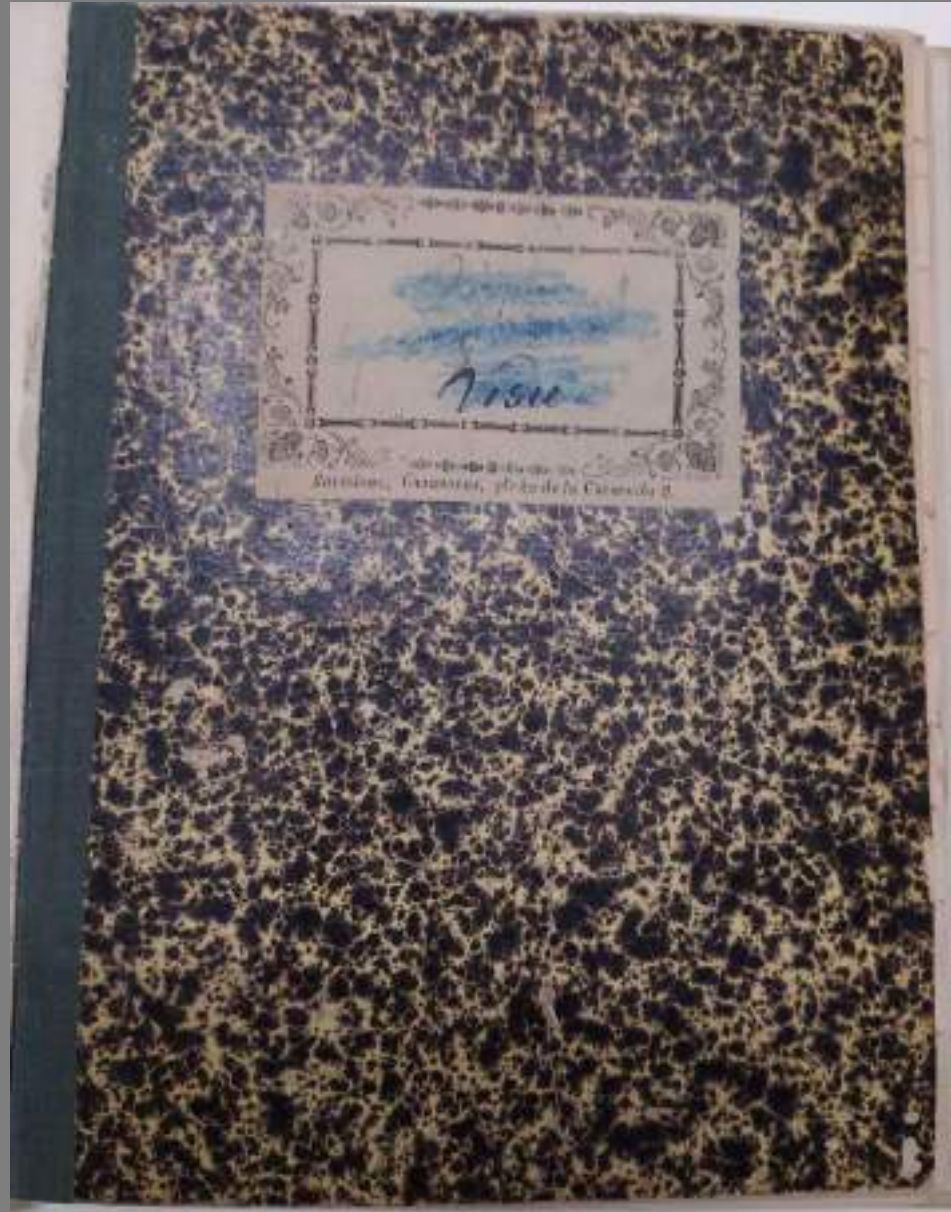
Dieteris i notes dietarístiques

Dietari íntim

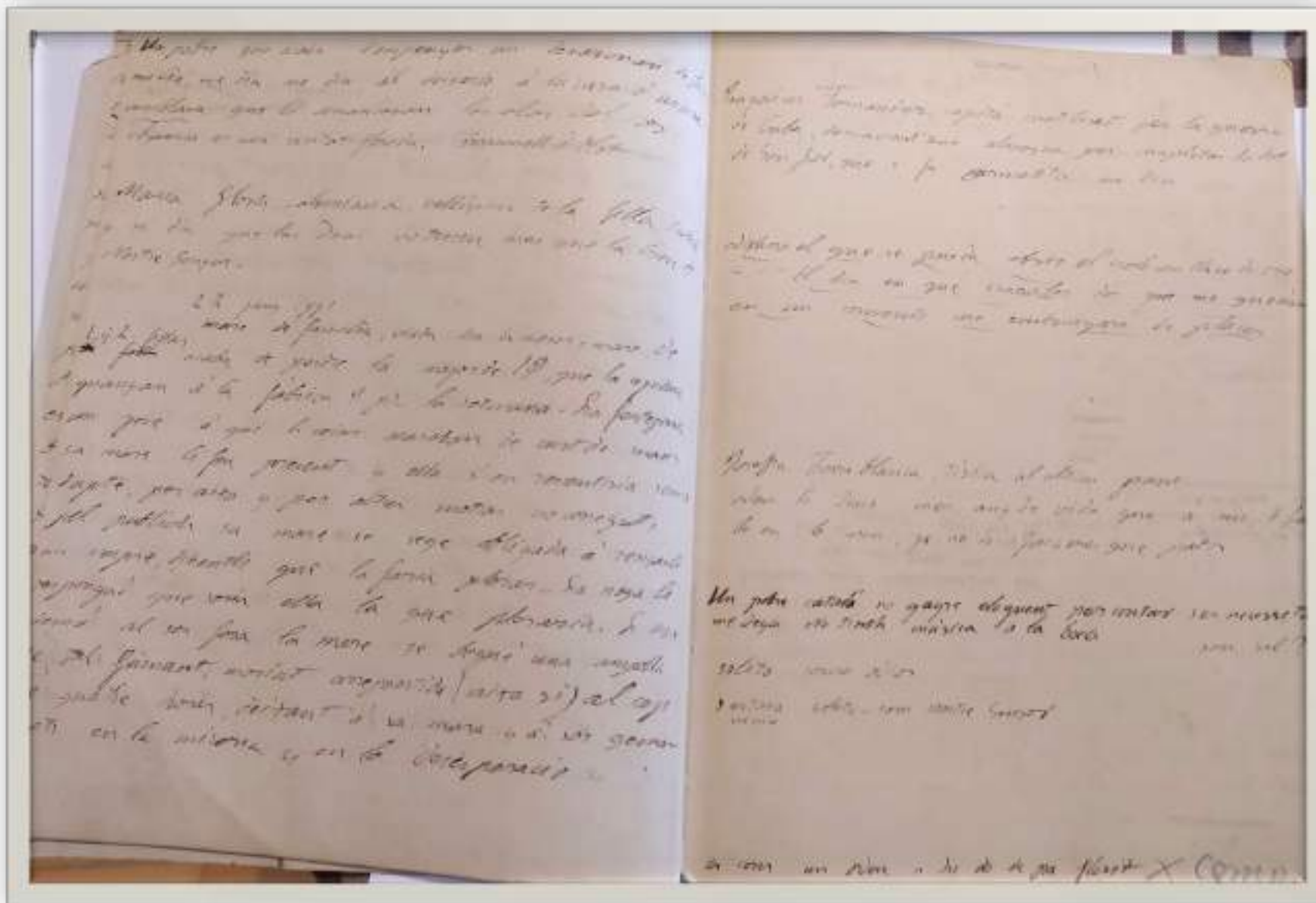
Documentació personal (BC)

Ms. 383/7
Llibreta "Visu"

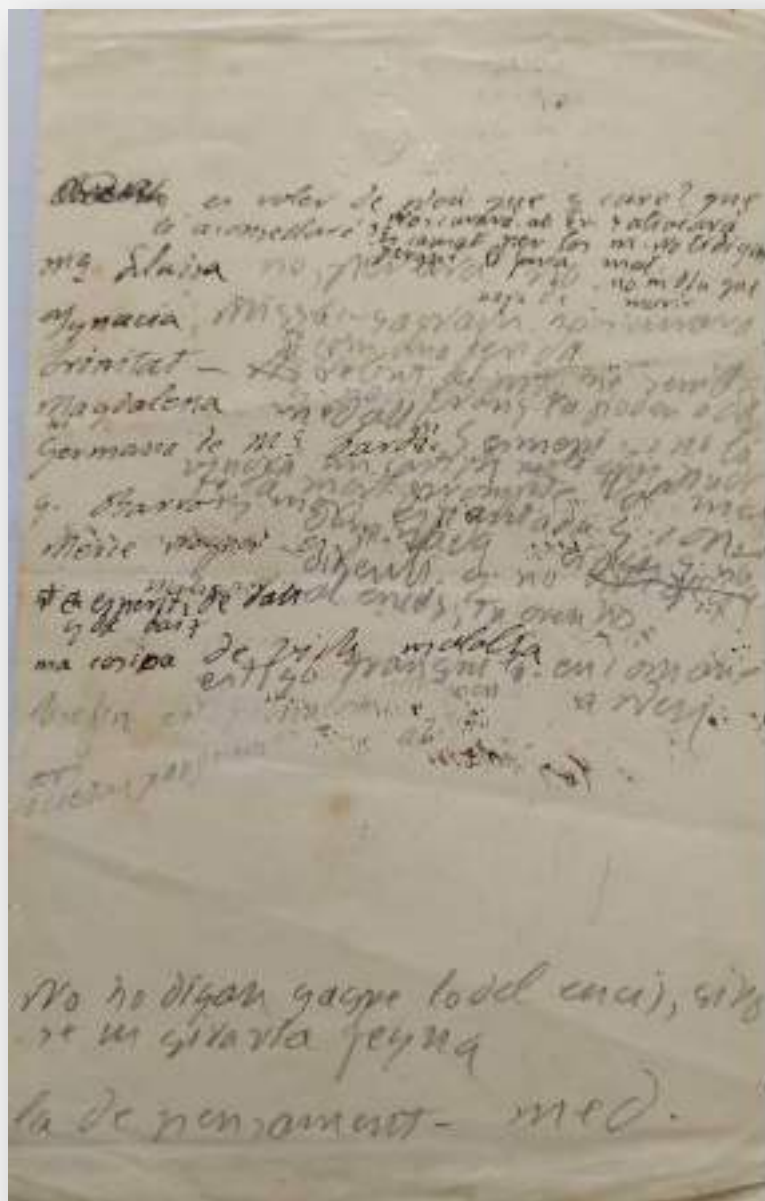
Diataris i notes dietarístiques

Dietari íntim, i esborranys de de poesies

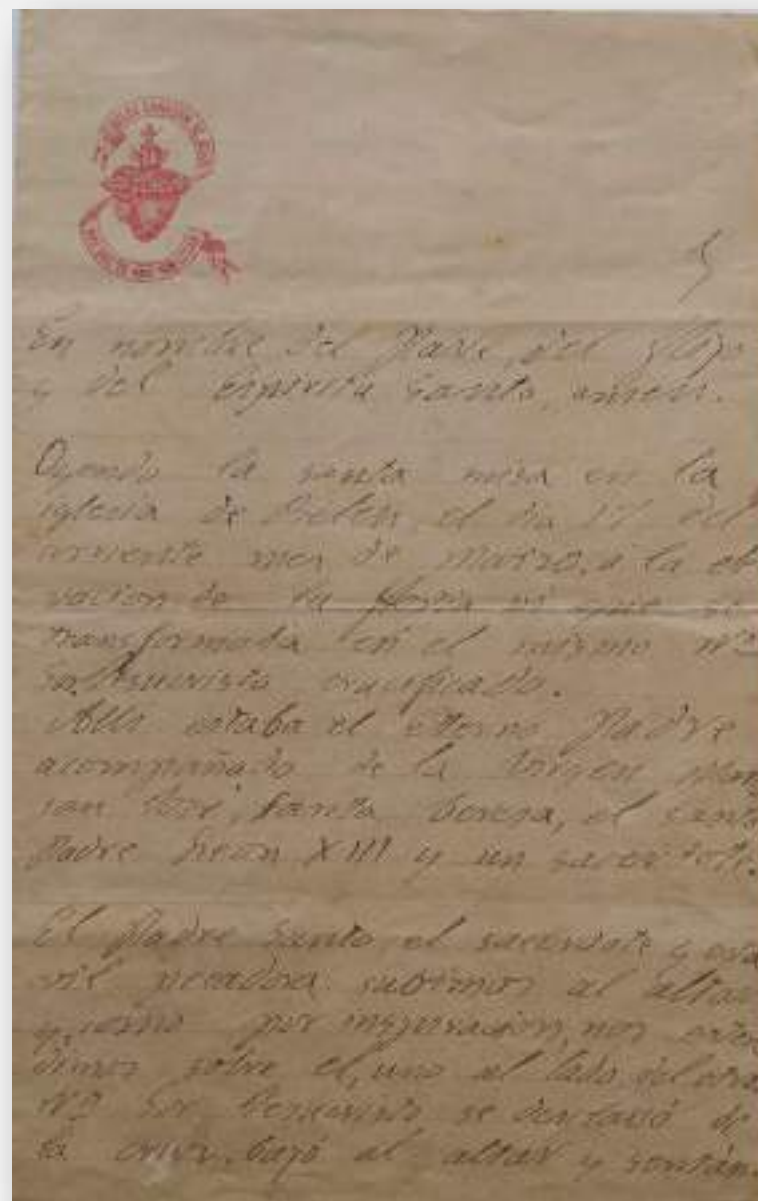
Diataris i notes dietarístiques

Reflexions sobre el mal....

Alcaldes en voler de plou que s'acordi que
la comediantes de cambril per les nois de la gita
ms. Alaisa no p[er]...
Magdalena...
Germans de les parròquies...
No ho digan gaire (o del enca), si no
+ un quart feynq
la de penament - m[er]c.

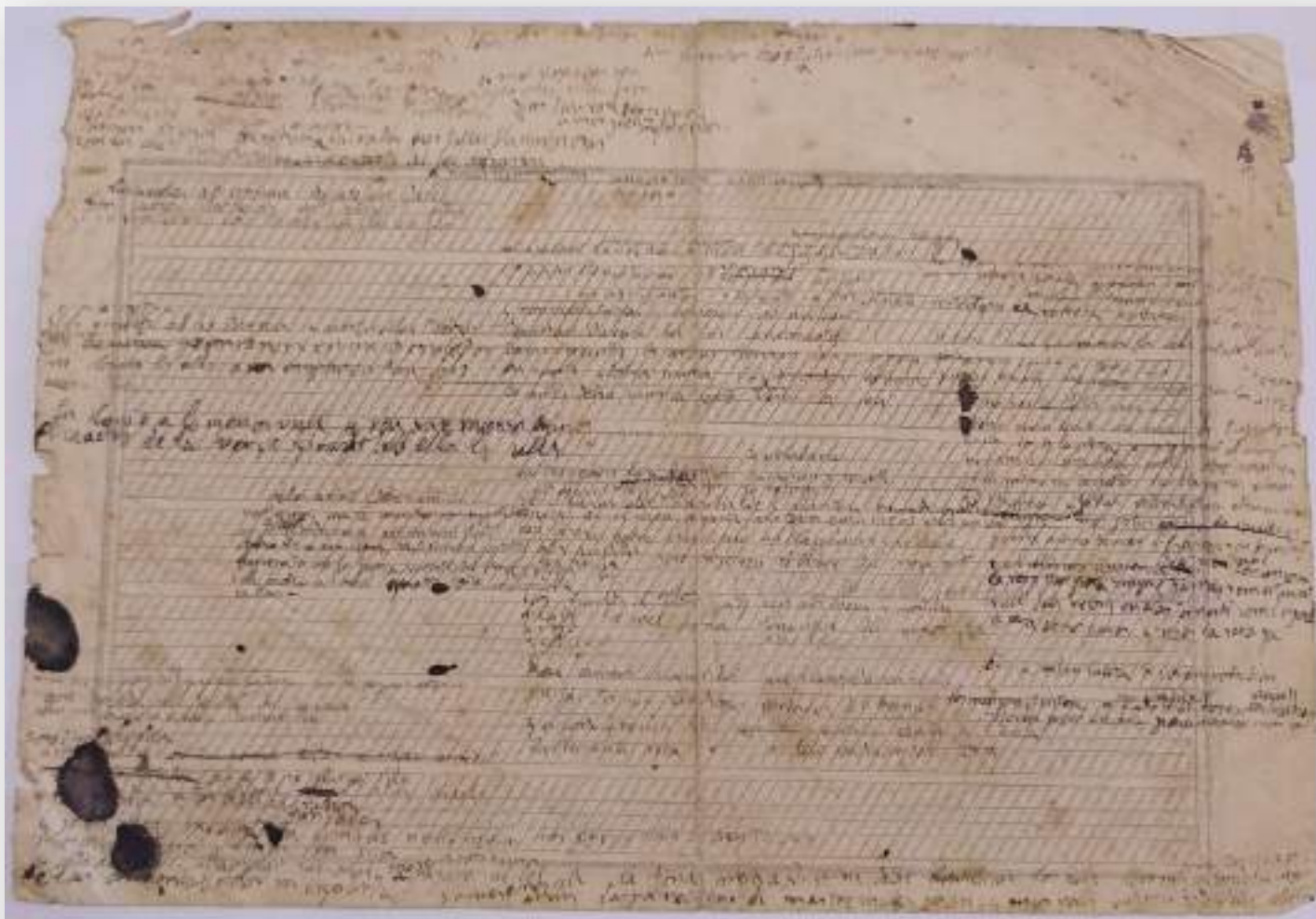
Visions de dones

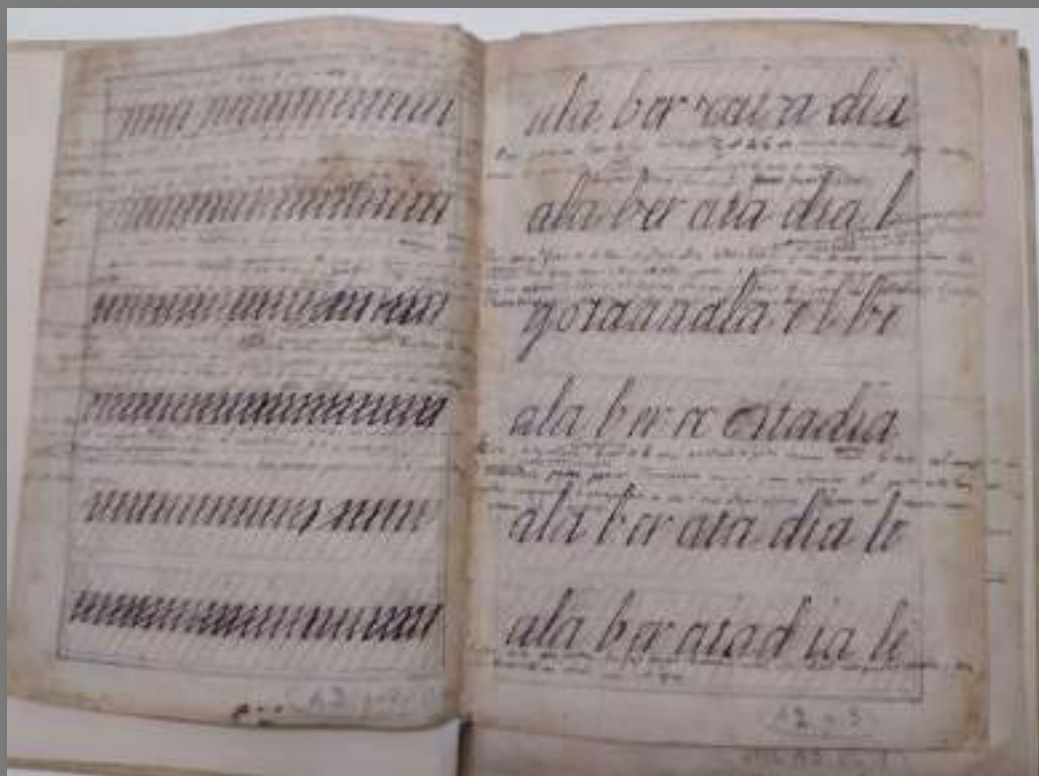

En nombe del Pare del S[an]t
i del Espiritu S[an]cto, Amen.
Quando la santa m[er]c en la
iglesia de Belles el dia 17 del
mes de març, a la ob
servede de la forma que se
transforma en el calvario n[ost]r
en la muntanya crucifixa.
Allí estava el eterno Padre
acompanyat de la Virgen Mary
san Jose, Santa Verge, el sant
Padre Joan XIII y un sacerdot.
El Padre Santo el sacerdote y una
s[an]ta verge suu[m]os al altar
y como per inspiracion nos oren
dinos sobre el uno al lado del otro
n[ost]r San Bernar[do] se levanta de
la oron. bajó al altar y sentin.

Obra literària: poesia

Esborrany relacionat amb la Pomerola? (“dins lo verdós hostatge / d’un pomeró gentil”)

Obra literària. Poesia (BC)

Ms. 1463/1

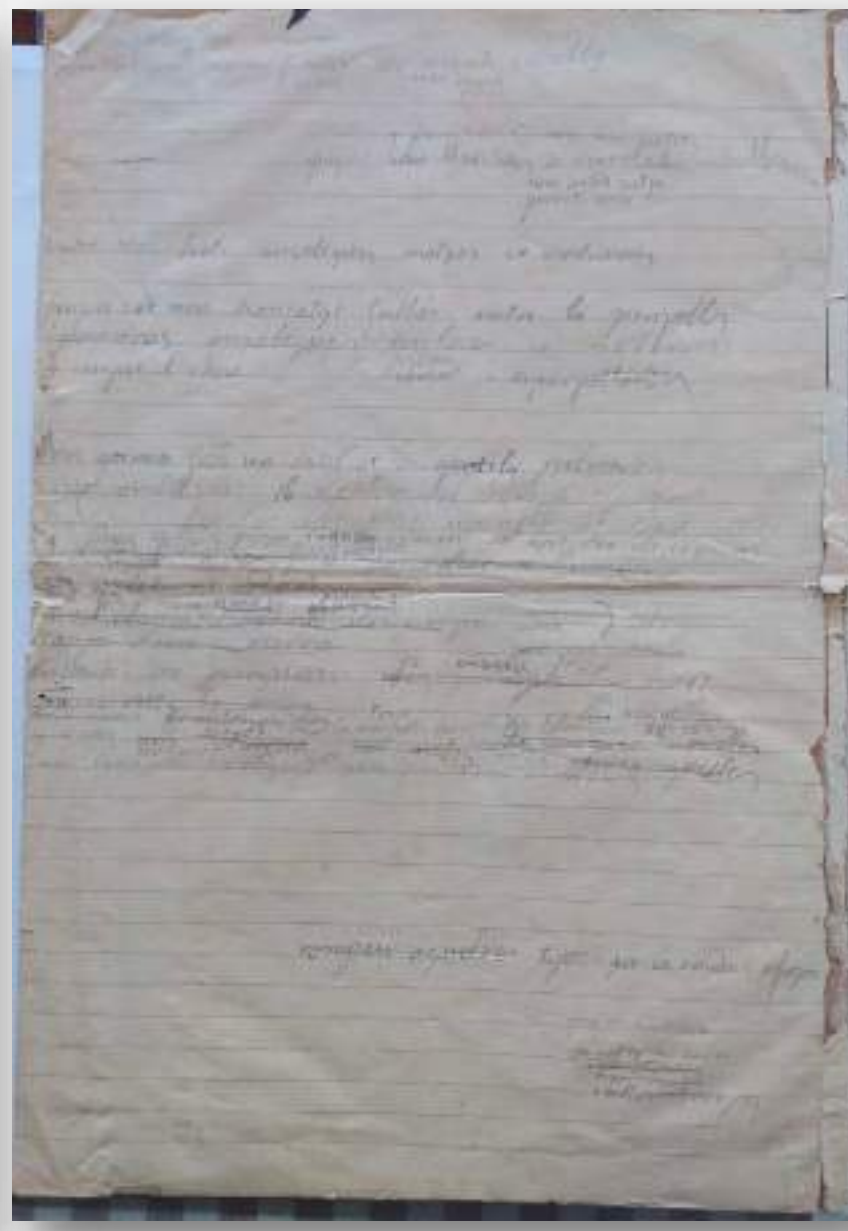
Esborrany de poesia

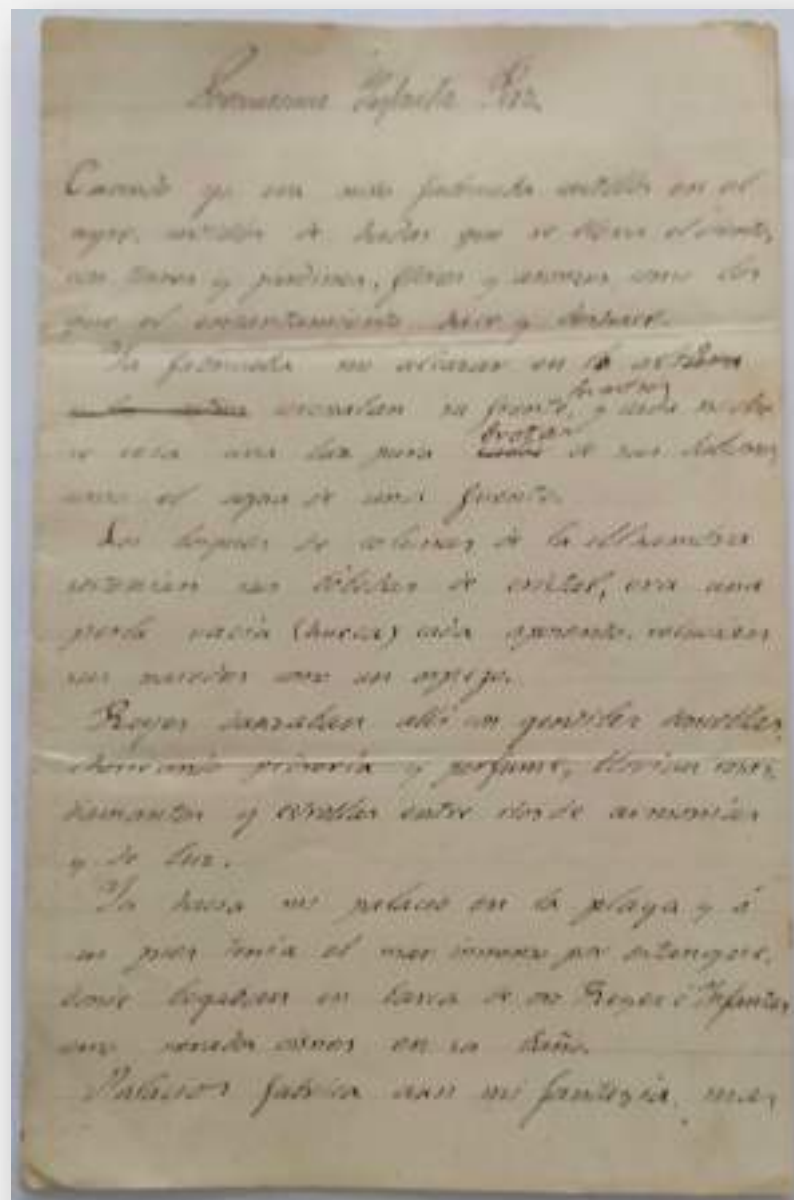
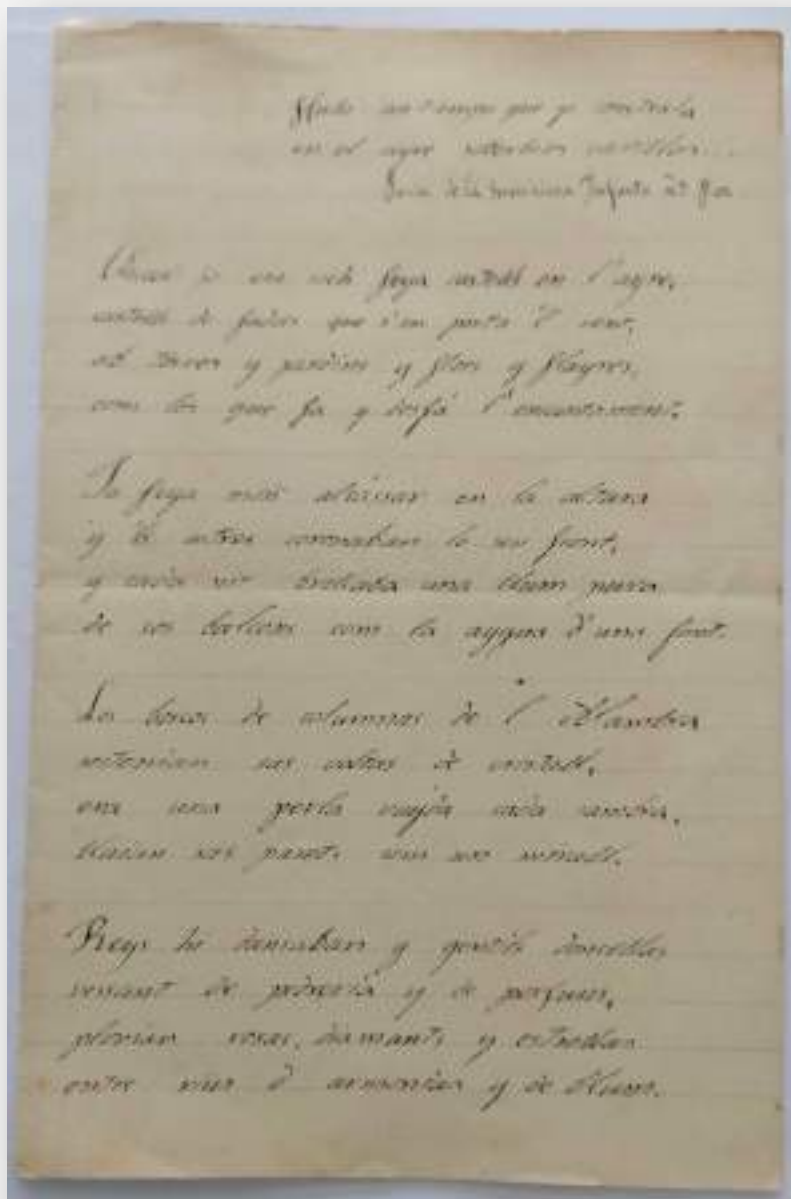
Obra literària: poesia

Sant Miquel dels Sants, post 1879

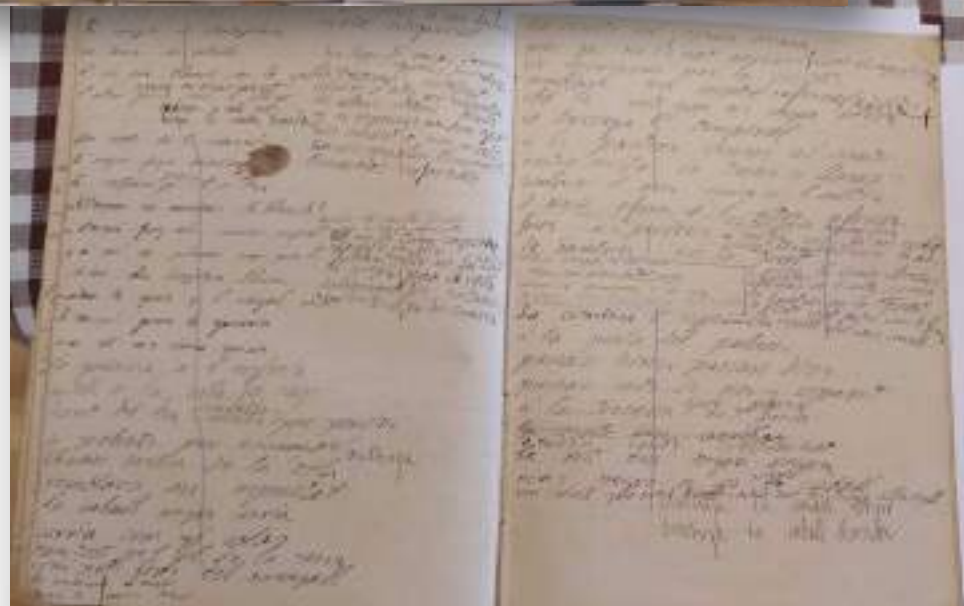
Obra literària: poesia

A la Infanta Paz – amb traducció al castellà del propi JV.

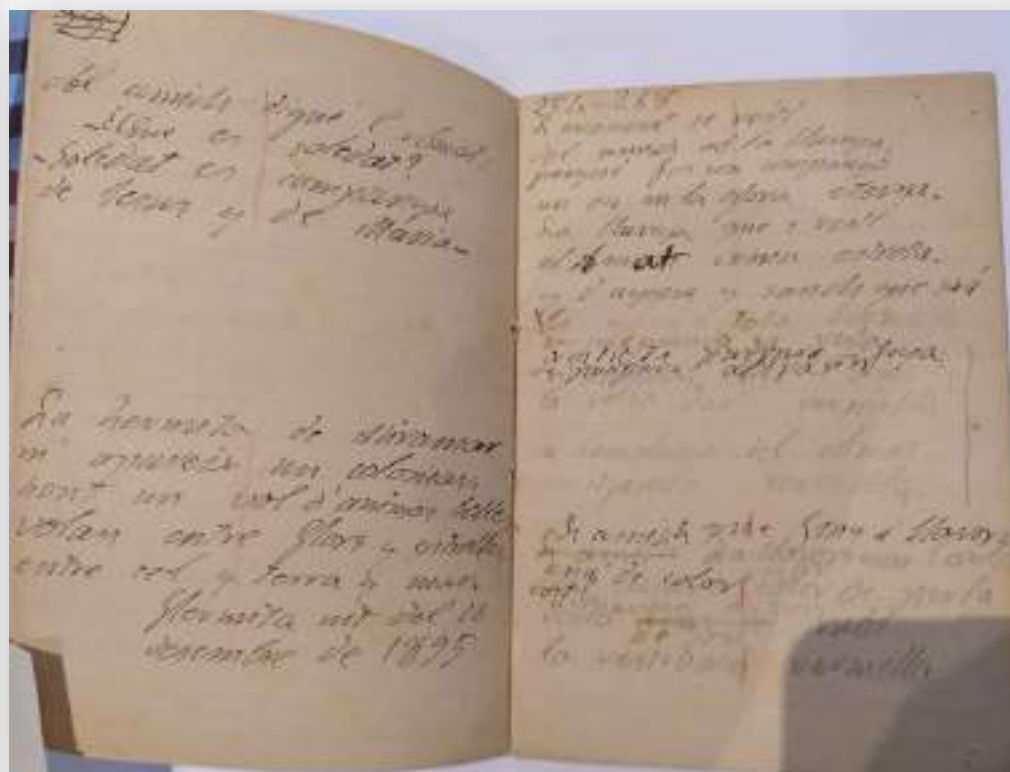
Obra literària: poesia

Llibreta d'esborranys de poesies i
prosa, 1879-1900

Obra literària: poesia

Llibreta – *Perles del Llibre de amic e amat*

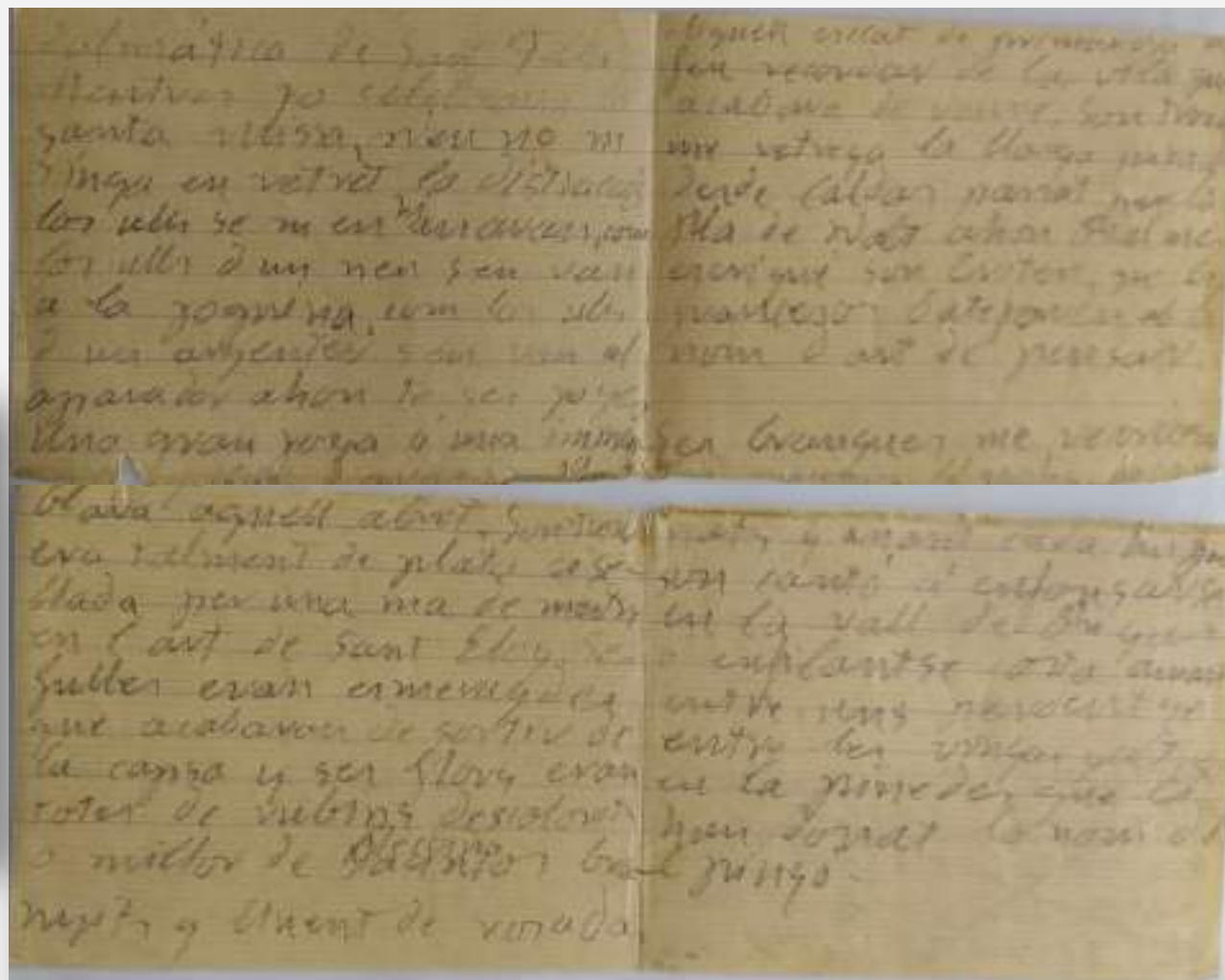

Obra literària: prosa

Narracions de viatges

Sant Feliu de Codines

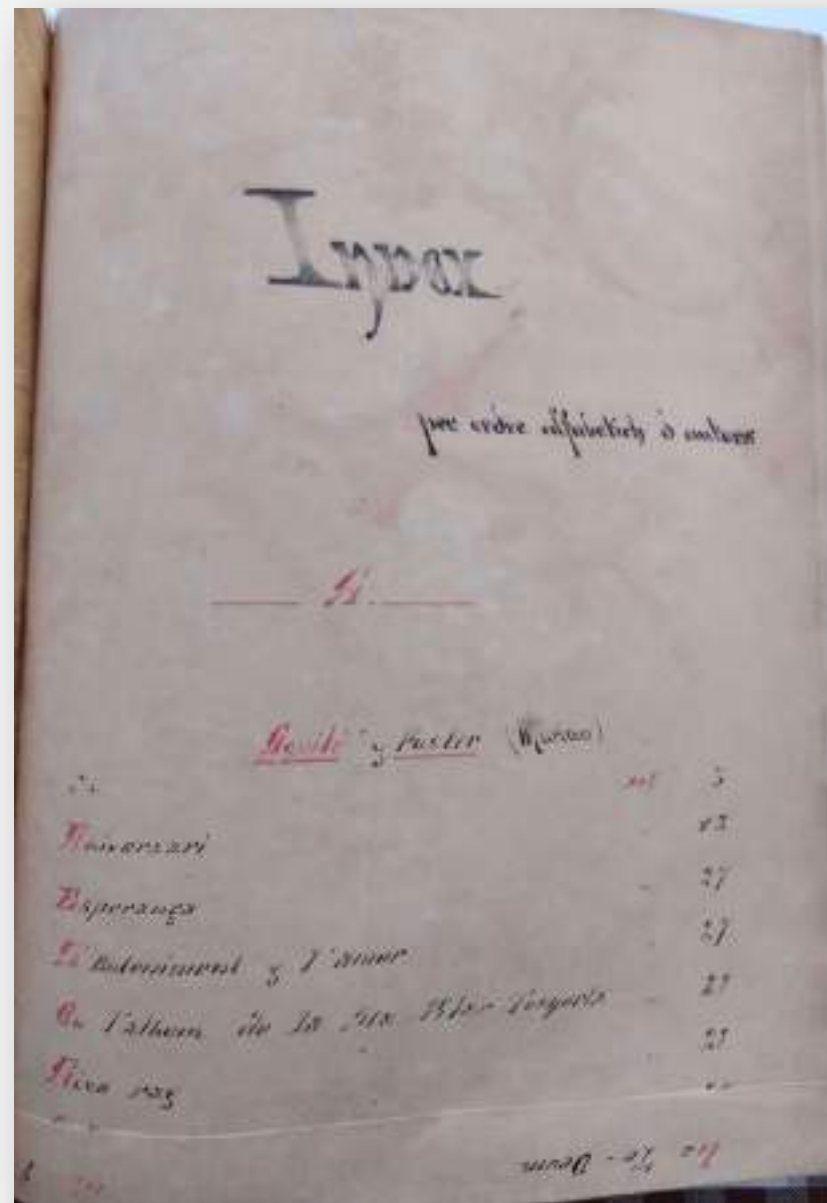

Manuscris d'altri

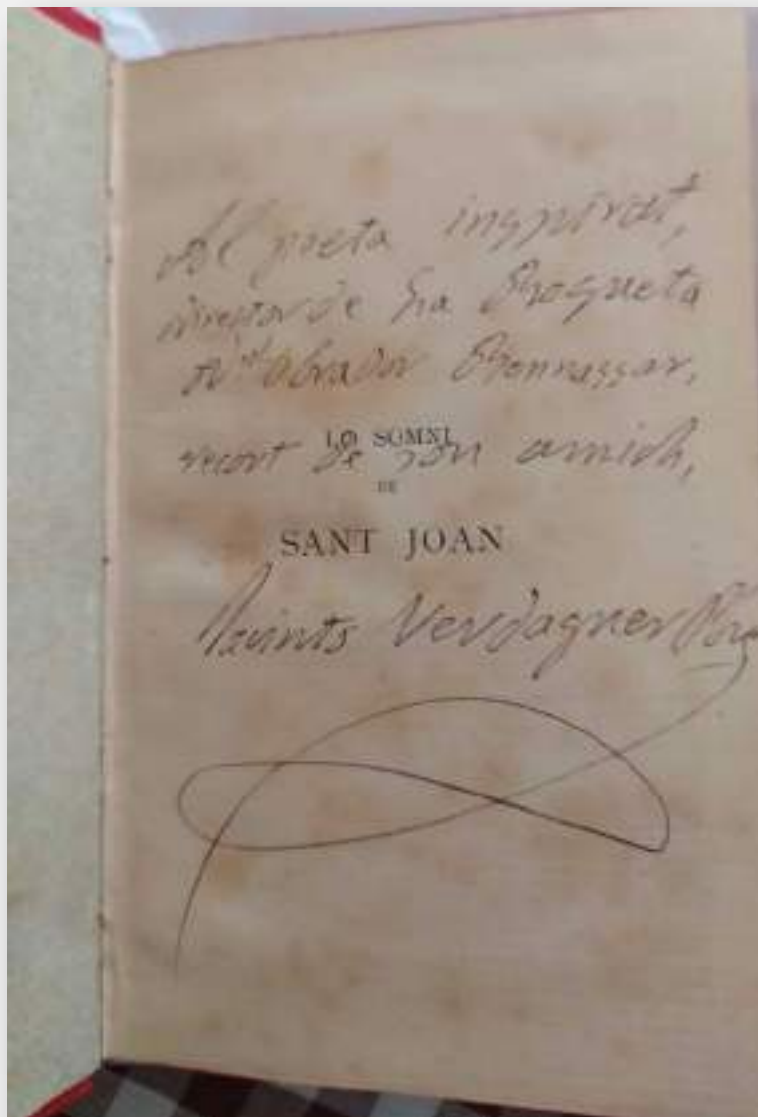
Revista L'Atlàntida

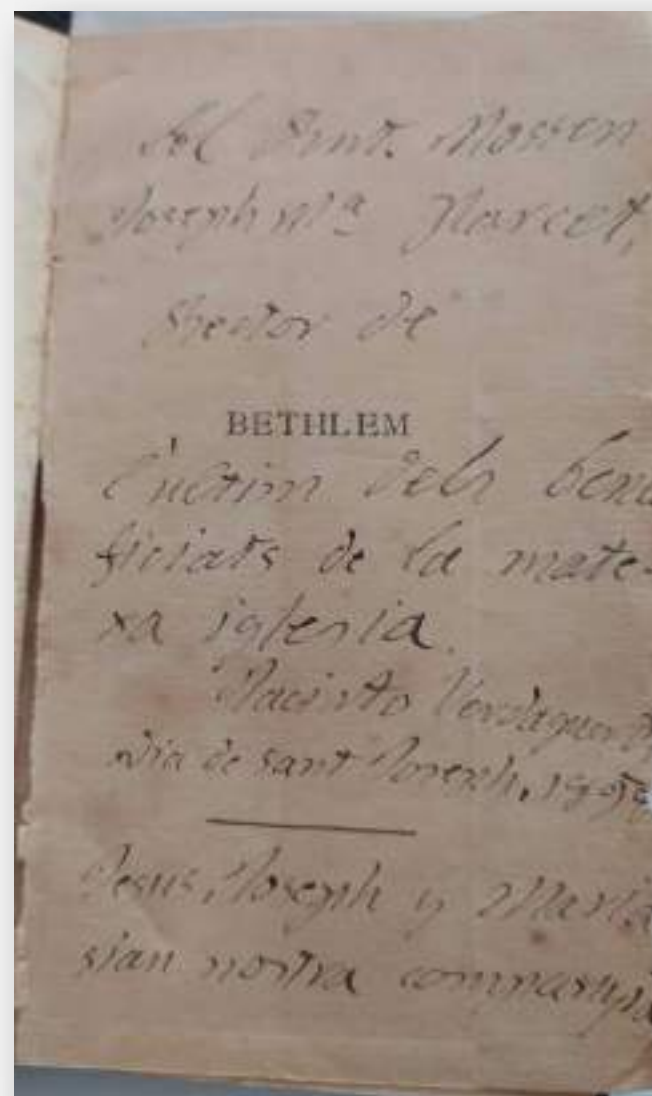

Libres dedicats

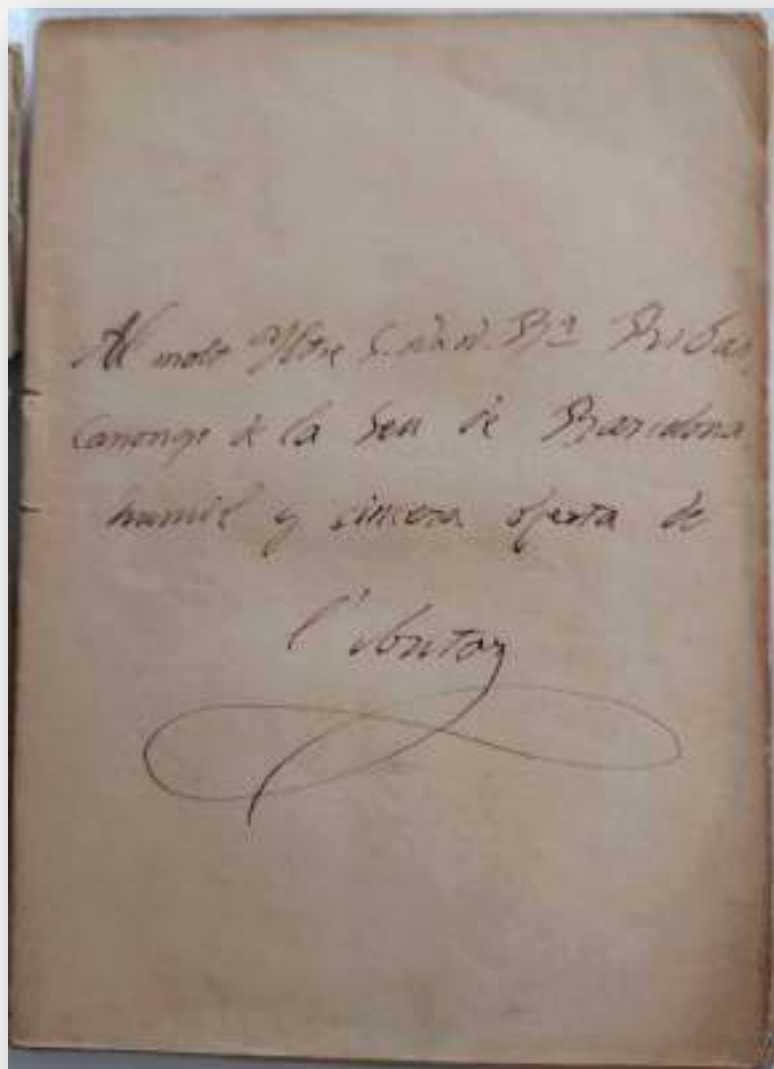
A Mateu Obrador

A Josep M. Parcet,
rector de Betlem

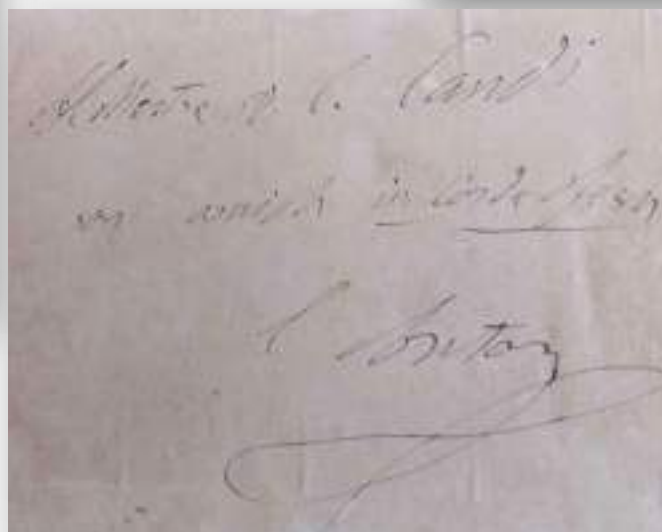
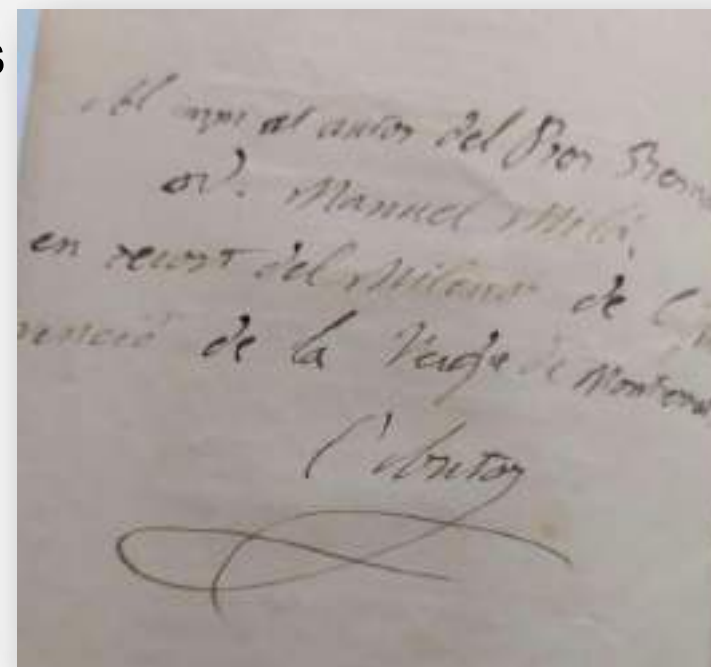

Llibres dedicats

Al canonge
Bonaventura Ribas

A Milà i Fontanals

Al mestre
Càndid Candi

Llibres de la seva biblioteca, dedicats

- *El Bastardo Mudarra*
(Madrid: Sociedad fotozincográfica, 1864),
primer facsímil editat a Espanya,
amb dedicatòria de Francisco López Fabra
- *Novísimo mes del Sagrado Corazón*
amb dedicatòria de l'autor

Records

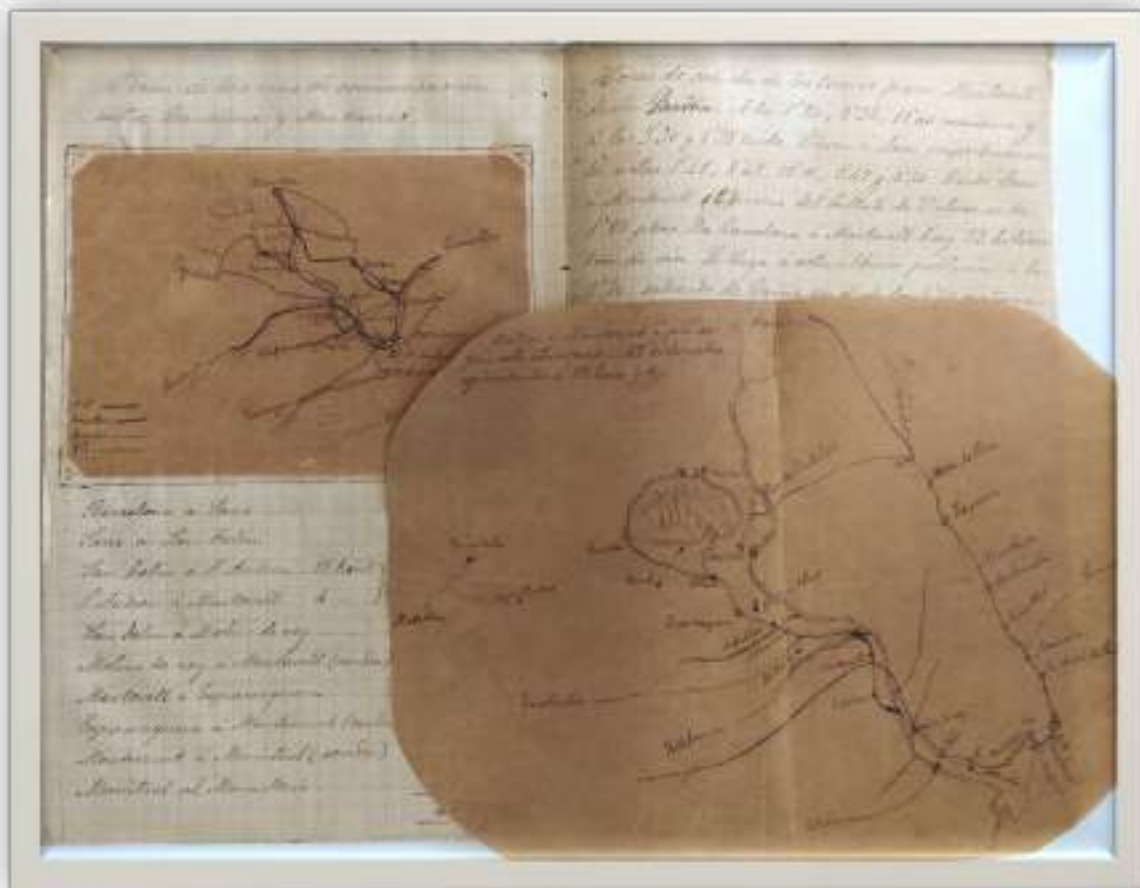

- *Imitatio Christi*, Barcelona: Subirana, 1882. Exemplar de Verdaguer
- Retrat de Fra Joan Pallàs de Sant Julià de Vilatorrada

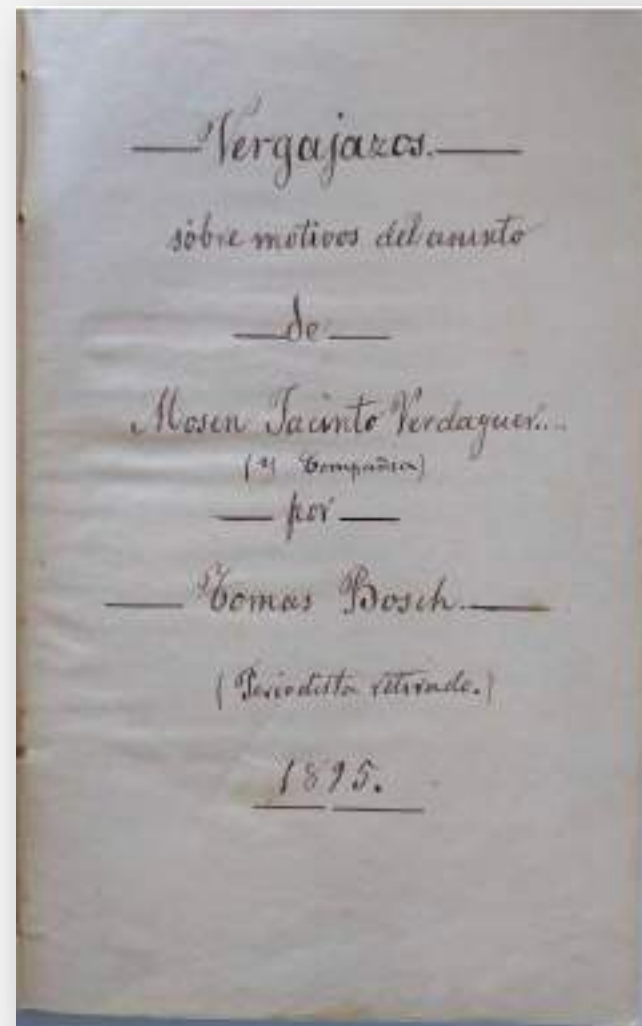

Manuscrits d'altri

- Tomas Bosch, *Vergajazos*. Sabadell, 1895

- *Montserrat*, a partir de la Serra i Postius. Amb itineraris

Retrats

sobre "Calcium papier"

H. Mariezcurena

Fons Verdaguerians - preus

- 1908 – Compra biblioteca Verdaguer (6300 llibres) – 4000 pts
- 1945 – centenari Verdaguer – revalorització
- 1956 - Compra manuscrits verdaguerians Fondevila – 137.000 pts
- 1975 - Compra 20 cartes + 1 poema a Pompeu Vidal – 250.000 pts
- 1979 - Compra biblioteca Magriñà – 500.000 pts
- 1977 - Compra manuscrits Gibert Valls – 2.000.000 pts
  - Compra mixta Diputació + diferents mecenes
- 1994 - Compra fons Casacuberta-Torrent Fàbregas – 2.700.000 pts